

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1048.

CHICAGO, ILL., 13. OKTOBRA, (OCTOBER 13,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Sovjetska unija in boji v njeni stranki.
Nezgode v industriji.
Nadaljne poravnave v stavkovnih okrožjih.
Dunaj po 15. juliju.
SNPJ. dobila novo glasilo.
Ameriški vtisi (Anton Kristan).
I. L. G. W. za Debsovo spominsko radio postajo.
Konvencija A. F. of L. v Los Angelesu.
Žrtve bogovom.
Na povratku (John Olip).

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Važen Debsov spominski shod v Detroitu.
Priredba kluba v Barbertonu ob priliki konference JSZ.
Če se bi hoteli delavci učiti.
Razprava o slovenskem časopisju.

Debsov spominski shod v Herminiju.
Iz upravnštva.
Anton Garden je kandidat delavcev za delavce.
Šumina žumi, Pepe vrti pipec (Old Timer).
Kampanja za razširjenje "Proletarca".
Agitatorji na delu.
Zapisnik III. vzhodnoohijske konference JSZ.
Zapisnik seje eksekutive JSZ.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Včipci.
Listnica uredništva.
Važnost stavbinskih in posojilnih društev.
Čikaške slovenske zabave.
Veselica dveh društev SNPJ. v Herminiju.
NAŠI ODRI:
Prva dramska predstava v tej sezoni na čikaškem odru.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign-Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

KONFERENCE J. S. Z.

COCKERILL, KANSAS. Konferenca J. S. Z. okraja Crawford v nedeljo 16. oktobra ob 2. popoldne v Cockerillu.

ZAPADNA PENNSYLVANIA, v nedeljo, 30. oktobra v Moon Run, pričetek ob 10. dopoldne.

BARBERTON, OHIO, v nedeljo 30. oktobra v dvorani samostojnega podpornega društva "Domovina" ob 9:30 dopoldne.

WAUKEGAN, ILL. v nedeljo 13. novembra v Slovenskem narodnem domu. Pričetek zborovanja od 10. dopoldne, popoldne program, zvečer veselica.

Klubi J. S. Z. in podporna ter prosvetna društva, pripadajoča Izobraževalni akciji J. S. Z., naj gotovo izvolijo zastopnike za konferenco svojega okraja. Udeležje naj se jih tudi ostali člani J. S. Z. in drugi pristaši našega dela.

POZOR!

DVE NOVI KNJIGI.

POZOR!

"OIL", najboljša Upton Sinclairjeva novela. Obsega 521 strani, cena trdo vezani \$2.50

"AMERICAN COMMUNISM", spisal James Oneal, urednik New Leaderja. Avtor opisuje v tej knjigi zgodovino ameriškega komunističnega gibanja, njegov program; delo "Trade-Union Educational League" v strokovnih unijah; njihovo taktiko, metode itd. Ako hočete biti v vsem tem dobro poučeni, kar je posebna dolžnost vsakega socialista, si naročite to knjigo. Cena trdo vezani \$1.50

Kdor naroči te obe knjigi, dobi po vrhu knjigo "Yerney's Justice". Kdor pošlje dva celoletna nova naročnika na Proletarca, dobi za nagrado knjigo "Oil". Poslužite se izredne prilike!

Naročilo pošljite: Proletarec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Naročite "Proletarca" svojem v domovini.

"Proletarec" je med čitatelji v Jugoslaviji zelo priljubljen list. Vsak iztis ki zabaja tja, ima povpreč-

no mnogo več čiteljev kakor tukaj. Naročite ga svojim sorodnikom, ali knjižnici, oziroma čitalnici v vašem rojstnem kraju, ali pa kaki drugi čitalnici, ki jo bo izbralo upravništvo. Naročnina za Jugoslavijo je \$3.50 za celo leto, \$2 za pol leta.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1048.

CHICAGO, ILL., 13. OKTOBRA, (OCTOBER 13,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

SOVJETSKA UNIJA IN BOJI V NJENI STRANKI.

Meseca marca je minilo deset let po strmo-glavljenju carizma. Meseca novembra bo deset let, od kar so na krmilu Rusije boljševiki. V Rusiji praznujejo le drugo rusko revolucijo, kajti stranke, ki so izvedle prvo in imele vladno Rusije do boljševiške revolucije, so razdejane. V Rusiji jih sploh ni več, ker niso dovoljene. Edina politična stranka je komunistična, to je vladna, in njeno časopisje je edino politično časopisje v Rusiji.

Novembra bodo po vsi prostrani Rusiji velike slavnosti. Deset let je minilo, in ruska revolucija še živi! Najtežji dnevi so minili, dežela se gospodarsko in politično utrjuje, produkcija v splošnem narašča, življenske razmere se izboljšujejo. Je pa še daleč od splošnega blagostanja. Njena industrija je sicer reorganizirana, obratuje še dokaj stalno, a kot industrija je za tako ogromno deželo majhna in šele v povojih.

Ruski preobrat je bil nagel. Dve revoluciji, in preobrat v sistemu vlade je bil dejstvo. Vse težje je bilo delo, in v prvem desetletju ga je izvršila mnogo. Še več ga ima pred seboj.

Z zunanjim svetom je sovjetska unija večinoma v "skreganem razmerju". Anglija je odslovila ruske diplomate v Londonu in odpoklicala svoje iz Moskve. V Franciji se je konservativnim krogom zameril ruski poslanik Kristijan Rakovski, ki je postal žrtev intrig. Poincare ni prijatelj sovjetske unije in v konservativnih ima v boju proti sovjetski diplomaciji močne zaveznike. Zunanji minister Briand ni mogel drugega kakor sporočiti Čičerinu v Moskvo, da je Rakovski v Franciji nedobrodošel, da je postal Rakovski *persona non grata*.

Ob desetletnici ruske revolucije ima sovjetska unija svoje zastopnike skoro povsod, ako ne uradno, pa neuradno. Z nobeno veliko deželo pa ni v res prijateljskem razmerju. Nemčija ji je še najbolj naklonjena. Anglija ji je sovražna in sovjetska Rusija nji. Obe tekmujeji za prvenstvo v Aziji, vsaka na svoj način. Anglija kot imperialistična velesila, ki podjarmlja, Rusija kot prijateljica podjarmljenih in zatiranih. Drug drugega dolže pripravljanja na vojno, in vsi se jo boje.

Taka je situacija v splošnem z ozirom na Rusijo.

V ruski komunistični stranki, ki je faktično vladarica Rusije, tudi ni nobenih večjih sprememb. Po smrti Nikolaja Lenina se borbe za vodstvo nadaljujejo v nji skoro neprestano. Zinovjev, bivši absolutistični poglavar tretje internacionale, nezmotljivi komunistični papež, je padel in z njim je padla njegova nezmotljivost. Od tedaj je v opoziciji in večina, oziroma oblast trdi, da se Zinovjev vedno moti.

Josip Stalin je danes vodilni duh komunistične stranke in s tem vodilni krmar sovjetske unije. Njegova desna roka je Nikolaj Bukharin. Glavni protivnik njima je že dolgo bivši vojni minister, eden glavnih voditeljev ruske revolucije in boljševiškega preobrata, Leon Trocki. O njemu pravijo, da je izmed vseh boljševiških voditeljev najbriljantnejši, in da v intelektu daleč prekaša Stalina. Toda Stalin kontrolira večino, kontrolira strankino mašinerijo in finance. In Stalin pravi, da Trocki ni boljševik.

Koncem septembra sta bila na seji predsednima Trocki in njegov pristaš Vujovič izključena iz vodstva kominterne. Trocki je govoril in govoril, a večina je glasovala kakor je bilo pričakovati. Nič ni zaleglo, ko ji je dokazoval, da izključevanja, cenzura in podobne metode ne ustvarjajo solidarnosti. Stalin je argumentiral, da Trocki in njegovi pristaši ne zaslužijo drugega kakor izključenje. Bili so že velikokrat na zatožni klopi pred tribunali stranke in internacionale, in vselej je bil konec ta, da je Trocki obljubil "poboljšanje" in da je opozicija priznala "zmoto". Po par tednih pa je bila zopet v opoziciji. Trocki je bil na seji predsednima obtožen, da ruje od znotraj in s tem krši strankino disciplino. Zanimivo je, da mu obtožnica očita metode, kakršne propagira komunistična taktika. Trocki jih je rabil v svoji stranki, in to je seveda prestop. Opozicija v komunistični stranki je imela tajne sestanke. Izdaja tajne liste ter brošure in jih tajno cirkulira. Podaja svoje izjave o raznih problemih ter vprašanjih mednarodnega značaja, npr. o razmerah na Kitajskem in o kitajski revoluciji

ter ruski politiki na Kitajskem, kar potem povzroča neprilike sovjetski diplomaciji. Trocki je sijajen govornik, mož velikega obzorja, toda nič ni pomagalo. Ukaz se je glasil, da se mu odvzame nadaljne mandate in se ga tako polagoma pritira k steni, kjer ne bo mogel več škodovati. Vprašanje seveda je, če resnično škoduje. In drugo vprašanje je, če je za deželo dobro, ako se brani vsake opozicije.

Trockijevi vodilni pristaši prof. Aleksander Preobražensky, Sarov in Serebriakov so na podlagi vesti iz Moskve izključeni iz komunistične stranke. Mnogim je dan ukor, nekateri so premeščeni v take kraje kjer ne morejo škodovati, ljudstvo pa se za te boje v splošnem ne zanima. Članstvo stranke je pretežno s tistim, ki ima vodstvo.

Slučaj komunistične stranke v Rusiji dokazuje, da je med komunisti samimi čezdalje jačje gibanje, ki zahteva več demokracije v stranki, svobodo govora, zborovanja in tiska. To je evolucijski proces v Rusiji in svoj namen bo gotovo dosegel.

***

S. N. P. J. dobila novo glasilo.

"Delavec" z dne 6. oktobra naznanja, da se je z znova podal v službo Slovenske narodne podporne jednote, in objavlja dolgo "pojasnilo" (?) o \$50,000, ki so šli (ali niso šli) nekemu v žep.

"Delavec" se je že večkrat lotil te službe, a se mu ni obnesla. Preje jo je vršila pokojna "Delavska Slovenija", istotako po prizadevanju sedanjega urednika, ki še vedno striže članke prejšnjega urednika.

Chas. Novak, urednik "Delavca", je razposlal tudi apele društvam SNP.J., in jih prosi, naj njegov list podpro finančno, kajti naročnikov nima, tiskarna pa tirja svoje. Od "Radnika" za "Delavca" le malo ostane. Ob enem je Chas. Novak poslal društvam tudi svoj list, v katerem je zopet sijajno "razkrinkal" — no, kaj? Vragvedil! Dajte novac, cenjena društva!

Na cirkularju društvam je podpisan kot urednik Chas. Novak. V isti številki kot je objavljeno "razkritje", je podpisan za urednika "Delavca" neki S. Balubanac. Statement je sicer še od aprila, oziroma marca, le naslove so spremenili. Jugoslavenski "komunisti" so zelo površni, tako površni da je groza. A neka radnik plati svoje "vodje"! Vprašanje pa je tukaj vendarle, čemu slepomišenje? Kdo pravzaprav je odgovoren za napake, za kolekte, za razkritja, naltolcevanja itd.? Nitko ne zna! Samo da se napada, pa se "dela" za revolucijo.

Društva SNP.J., posezite globoko v blagajne, in plačajte kliki, ki tako ljubi SNP.J., da bi jo potopila v žlici vode, samo ako bi mogla!

Skrinja modrosti.

Naše zaslužjenje uči ljudi, da imajo pravico do revolte; naše zapiranje, da imajo pravico do svobode in smrt jih pouči, da imajo pravico do življenja. — Georges Etievant.

Nadaljne poravnave v stavkovnih okrožjih.

Po poravnavi stavke premogarjev v Illinoisu je bil na konferenci v Kansas Cityju podpisan dogovor med zastopniki unije in premogovniških družb, ki obsega države Missouri, Kansas, Arkansas, Oklahoma in Texas. V njih je zaposljenih kakih 30,000 premogarjev.

Dne 7. oktobra so dosegli sporazum zastopniki unije in operatorjev v Indiani na konferenci v Terre Haute. Sporazum je v bistvu isti kot v Illinoisu.

V Michiganu, Montani, Washingtonu in Wyomingu sploh ni bilo stavke premogarjev, ker je bil dosežen sporazum še pred 1. aprilom. Operatorji so enostavno obljubili, kakor že večkrat v prejšnjih splošnih stavkah premogarjev, da bodo sprejeli isto pogodbo kakor jo sprejmejo premogarji v takozvanem centralnem tekmovalnem distriktu. Ta vključuje države Illinois, Indiano, Pennsylvanijo, Ohio in druge. Kadar rovi v gori omenjenih državah normalno obratujejo, zaposlujejo v Wyomingu 7,000, v Montani 6,000, v Washingtonu 4,000 in v Michiganu 2,000 premogarjev.

Vzlic poravnavi stavke bo v Indiani le malo rovov povečalo obrat. Nekateri obratujejo ves čas stavke po dogovoru, da bodo sprejeli splošno pogodbo, drugi morajo iskati šele trg za premog.

Okrog 125,000 premogarjev se je povrnilo na delo v krajih kjer je stavka končana, kot poroča glavni urad unije v Indianapolisu. Poravnava ni še dosežena v zapadni in centralni Pennsylvaniji ter v Ohiju, kjer stavka okrog 100,000 premogarjev.

V Illinoisu jih je nad 70,000, v Indiani kakih 25,000, in 9,000 v Iowi, kjer je bil sporazum dosežen že pred illinoiskim. V vseh teh krajih je stavka končana.

Glavno bojišče je sedaj v Penni in Ohiju in unija obljublja, da bo na teh dveh koncentrirala vse svoje sile.

***

Nezgode v industriji ter zanimanje zanje.

Če se dogodi kje v nižinah bogatih postopavev "senzacionalen" umor, ga časopisje opiše na dolgo in široko in opise kričavo ilustrira. Ako se dogodi komu iz višje družbe kaka neprilika, je to zopet zelo važna vest.

Niso pa zanimive vesti o ponesrečbah pri delu. Preveč jih je in so postale že davno vsakdanje. Delavska življenja so poceni. Tu ali tam jih ubije pet ali šest, pa jih pride čez par ur pet sto vprašati za njihova mesta. Organizacije nimajo, in so predani bosom in družbi.

Plača jim kolikor ona hoče, in varnostne naprave, če sploh kakšne, so take da nji nesejo.

Ponesrečb je v ameriški industriji premnogo. Tudi vladne statistike priznavajo, da se bi moglo nad 60% vseh nezgod z lahkoto preprečiti. Toda se ne izplača. Gospodarjem se ne izplača. Delavcem bi se, a nimajo nobene besede. Delaj, ali pa pojdi! Zunaj jih čaka na tvoje delo stotine!

Dne 7. oktobra se je dogodila v Appletonu v Wisconsinu nezgoda v papirnici. Okrog deset delavcev je ubitih, kakih 20 je poškodovanih. Papirnica je ena največjih v deželi. Nesreča se je dogodila, ko se je zrušila neka stavba in pokopala delavce pod seboj. Poročilo pravi, da je vzrok neznan, a vsak delavec ga pozna. Stavba je bila slaba, že vsa iz tira, in vsakdo je računal, da se stene prej ali slej same od sebe porušijo. Kompanija bi jo lahko podrla in zgradila novo, toda to stane. Naj stoji dokler more.

Iz Mammotha, Utah, so dne 7. oktobra poročali, da je izbruhnil v premogovniku ogenj ki je zaprl petindvajsetim premogarjem izhod. Poročilo dostavlja, da zanje najbrž ni nevarnosti, toda treba jim je najti izhod. Na izhode mislijo premogovniške kompanije v takih krajih šele ko je prepozno. Izhodi stanejo. Treba jih je držati v redu, in to zahteva delavce, ki ne koristijo profitu, ampak varnosti drugih delavcev.

Socialni zakoni so v ameriških državah najslabši na svetu. V zakonodajah sede zastopniki profita, delavci pa iščejo med njimi "prijatelje", da imajo vsaj nekoga, ki reče tu pa tam dobro besedo ali kaj predlaga, kar ima vsaj navidezno značaj delavstvu prijazne predloge.

***

I. L. G. W. U. za radio postajo W-EVD.

Na seji glavnega odbora International Ladies' Garment Workers' Union je bilo soglasno sklenjeno, da se Debsovi spominski radio postaji ne računata nobene najemnine za prostor, ki ga ima v poslopju te unije.

Radio postaja potrebuje velik studio, in upravni odbor W-EVD (Debsova spominska radio postaja) je v ta namen najel celo šesto nadstropje v poslopju I.L.G.W.U. v New Yorku. Sedaj pa je prišel glavni odbor te unije in sporočil upravnemu odboru postaje, da mu ne bo računal nikake najemnine.

To je dar, kakršnega ni nihče pričakoval, kajti I.L.G.W. je vsled notranjih bojov ter slabih delovnih sezon finančno zelo izčrpana. Pokazala je da jo tvori zavedno članstvo in da ima odbor, ki razume svoje naloge.

Tolikšna naklonjenost je veselo iznenadila upravni odbor postaje W-EVD, in se zanaša, da bodo tudi druge unije priskočile na pomoč z nadaljnimi prispevki. Slovenski delavci so za to postajo prispevali nad poldrug tisoč dolarjev.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Rihard se je pobral s tal, se prijel za glavo in žalostno zastokal:

— Elektrarno so spustili v zrak!

Iz teme se je oglasila Helena.

— Rihard . . .

Obtipal jo je z rokami in v strahu privil k sebi.

— O, Helena, Helena, kaj so storili!

— Mene je strah, je zastokala žena in jokala.

Arhitekt se je vsedel na stol in prižgal vžigalico.

— Samo, da sta živa, je zašepetal. V tem molku so zapeketala po trdi cesti konjska kopita in rdeča luč rešilnih voz je zamigljala v temo.

Rihard in arhitekt sta zapeljala Heleno v sobo in sta jo položila na divan. Potem je poiskal svečo in jo prižgal.

In vsi trije so bili v svitu medle svetlobe podobni mramornatim kipom.

— Prekletstvo sedanjosti, je šepetal arhitekt.

— Zdi se mi, da se je razletel tudi temelj mojega dela, je jeknil Rihard in sklonil glavo.

— O, o, je govorila v solzah Helena, ne uničite ga!

Skozi vrata je zletel v sobo kakor prikazen bolničar in zaklical:

— V bolnico! Trideset ubitih — čez dvesto ranjenih! —

— Teci, pojdi! je viknila Helena. Pomagaj!

Toda pri vratih se je prikazala visoka postava častnika, orožniškega poročnika, ki je obstala pred temi bledimi prikazni in nemo pozdravila z roko. Bil je arhitektov prijatelj.

Arhitekt je skočil po konci.

— Ti, Miro — kaj — — ?

— Gospod zdravnik, je dejal, ganjen ob pogledu na to trojico izbeganih ljudi — aretirati vas moram!

Helena se je oklenila Rihardovih rok, ga pritegnila k sebi in onemela od groze. Arhitekt pa je pograbil svojega prijatelja za rame in ga tresel kakor zblaznel.

— Miro! Miro, kaj govoriš! Tega dobrega človeka, tega dobrega človeka, velikega? Potem pa se je naenkrat zavrtel in padel na stol stokajoč:

— Svet je znorel! O, prekleti svet, preklete življenje, ostudno, ostudno . . .

Rihard se je nasmehnil v čudni udanosti.

— Prijatelj, ali se mudi?

— Gospod zdravnik, je jecal poročnik — vi ne veste, kaj se godi z menoj — Vas aretirati . . . ki vas občudujem . . .

Zdravnik je stopil k njemu in položil roko na ramo.

— Prijatelj, povejte mi še, zakaj vse to?

— Osumljeni ste zarote — mi je dejal ravnatelj po telefonu.

— A major?

— Major leži pijan pri njem z vlačugo. Tudi ravnatelj je bil pijan.

— Ali pa bi mi verjeli — če vam rečem, da se nikamor ne ganem iz stanovanja? Pogledajte mojo ženo, mladenič, ki je bolna! Do jutri, da priskrbim zanjo?

Poročnik je obupno pogledal Heleno, ki je uprla vanj tako neizrekljivo žalosten pogled, da se je obrnil in odšel s sklonjeno glavo skozi vrata.

Toda zdravnik je skočil za njim in ga ustavil.

— Mladenič, ne v nevarnost zaradi mene! Pustite pred vrati stražo in poročajte, da jamči zame —

— Jaz, je zarjovel arhitekt. Povej hudičem! Jaz, s svojim življenjem, z denarjem — z vsem, vsem!

Ko se je vrnil Klinger v sobo, ga je vprašal arhitekt:

— Kdo — kdo, je zmožen kaj takega — Le kdo, kdo — ?

— Za atentat skrivni krvniki Guzejevi — za to zadnje — pa major in — —

Tedaj se je Helena mrzlično zasmejala in izrekla s tresočim glasom:

— Podgana!

XXVI.

Drugo jutro je bilo proglašeno nad mestom obsedno stanje in preki sod. Mnogo rudarjev so zaprli — za talce pa so vzeli Klingerja, Abrama in Milana in vlada je razglasila, da zapadejo vsi trije smrti takoj, kakor hitro se zgodi še kaj sličnega. Razpisala pa je tudi velikanško nagrado za tistega, ki izda zločinca.

K sreči pa se Gabrov načrt ni v celem posrečil. Razdejanih je bilo samo nekaj parnih kotlov in nekaj dinam, ostale pa so že v dveh dneh toliko popravili, da je imelo mesto luč.

Samo žrtev je bilo veliko.

Ko so aretirali Abrama, je bilo delavstvo kakor brez uma. Nihče ni maral stopiti na njegovo mesto, zakaj vsak se je bal, ker so slutili, da bodo Guzeja tajni pristaši, ki so pripravljali revolucijo, še nadalje poskušali z nasiljem. Toda zanje niso vedeli. Edino Cila jih je poznala. Toda ta je molčala, ker je bil tudi Piškur pri njih.

Popoldne po aretaciji je šel Gaber k Zgoncu. Ta je gledal skozi okno in kadil cigareto.

— No, kako? je spraševal prišleca. Vrag je to, da se nam ničesar ne posreči!

— Kar sem mogel, sem napravil. Toda nisem še obupal. Veš, načrt moramo spreminiti.

— Zaradi prekega soda? Ali se bojiš?

— Čemu bi se bal! Ampak, zelo lahko se sedaj na mah znebimo treh naših največjih sovražnikov — Klingerja, Abrama in Milana.

— Kako neki?

— Še en atentat — in vse tri ustrelje, ker so talci!

Zgonc pa se ni navdušil, kakor je pričakoval Gaber.

— Dobra ideja — toda sit sem že tega! In navsezadnje — kaj pa mi je storil Abram, Milan — pa Klinger?

Gaber je posinel. Čutil je zopet veliko osamelost, ki ga je pričela oklepati. Počasi je vstal in zamrmral, da se je Zgonc stresel:

— Šleva!

Potem je šel. Zgonc pa se je vlegel vznak na posteljo in strmel v strop. Pričel je obupavati. Strah ga je bilo tridesetih razbitih mrličev . . .

Gaber je šel v svoje stanovanje in privlekel izpod postelje svoj kovček. Vzel je iz njega več precej velikih pločevinastih škatelj in jih ogledoval — svoje peklenške stroje. Enega je zavil v papir, druge je pa zopet skril pod posteljo. Potem je počakal večera. Vedel je, da se pripelje z večernim brzovlakom Horwath iz B. in da ga čaka pred kolodvorom njegov avto in šofer, s katerim sta si bila znana.

Počasi je šel proti kolodvoru. Veliki trg pred njim je bil le slabo razsvetljen in prazen. Pred hotelom je stal avto. Še pol ure mu je bilo časa do vlaka.

Stopil je k vozu. Šofer je dremal.

— Zdravo, Jože! ga je pozdravil.

— A, lej ga! Kaj pa ti? Pričakuješ koga?

— Očeta!

— Na, semle sedi pa povej kaj!

Gaber je prisedel in ga vprašal.

— Velika nagrada! Si slišal? Ko bi bil jaz tako srečen!

— Ali pa jaz!

— Pa misliš, da ga bodo dobili?

— Ne boj se! Za 50,000 bi ga še jaz izdal.

— Tudi jaz!

Potem sta molčala dokaj časa. Šofer je postal nestrpen in je stopil iz voza.

— Počakaj me! Grem vprašat, če ima kaj zamude.

— Saj te počakam. Pa se kmalu vrni!

Šofer je odšel v temo. Gaber pa je odvil svoj peklenški stroj, privzdignil blazino, odprl pokrov od predalja za orodje in ga položil vanj. Počasi je odvil vrvico, ki je molela iz pločevinaste škatlje, stopil iz voza in jo privezal k prednjemu kolesu. Kakor hitro bi se kolo premaknilo, bi nategnilo vrvico, ki je bila pritrjena na vzmet pri vžigalu — in dinamit bi zdrobil avto na kosce. Potem se je zopet vsedel in po-

čakal šoferja. Ta je prišel kmalu nazaj in dejal.

— Hvala bogu, kmalu pride!

O, potem pa kar grem na peron, je vzkliknil Gaber in odhitel. Toda pred kolodvorom je zavil na desno in se povzpel na grič, tako da je lahko iz varnega opazoval vso cesto.

(*Dalje prihodnjč.*)

***

ANTON KRISTAN:

AMERIŠKI VTISI.

(*Nadaljevanje.*)

V tovarni poljedelskih strojev.

Pregledoval sem v spremstvu bistrega Američana večjo tovarno poljedelskih strojev. Hodili smo iz oddelka v oddelak. Mož je razlagal, pojasnjeval in seve hvalil. Sem ter tja sem kaj vprašal, sicer sem molčal; le prepogosto sem zmajal z glavo. Ko smo končali pregled, me spremljevalec premeri od nog do glave in samozavestno povpraša:

— Ali imate kaj takega v svoji domovini?

— Ne, — mu odvrnem — nimamo, zakaj po naših postavah bi bila taka tovarna skoraj nemogoča. Začuden pogled.

— Vi se šalite!

— Prav nič, dragi moj inženjer. Vi veste, da sem večkrat z glavo zmajal. Kajti — ali mi dovolite neko vprašanje?

— Prosim, prosim!

— Koliko smrtnih ali velikih nezgod se zgodi v vašem obratu — dënimo, za teden?

Inženjer se zagleda v prstan na levi roki, z desno pa pokaže v smeri proti Chicagu.

— Ali veste, koliko ljudi se vsak dan ponesreči na ulicah Chicaga ali New Yorka?

Nasmehnil sem se in dejal:

— Dobro se zavedate važnosti mojega vprašanja, zato ste res prav po ameriško odgovorili. Če se zgodi na cesti dnevno po 5 do 10 nezgod, med njimi več smrtnih, zakaj se ne bi zgodile v tovarni, kjer dela 10,000 in še več ljudi?! Vendar, stvar je drugačna. Ceste ste uredili res mojstrsko, da po možnosti preprečite nezgode. Čudež je, da v groznem velemestnem vrvenju ni več nesreč. Vsa čast ameriški cestni policiji, ki izvršuje svojo službo vestno in odlično. Ali — kaj se je v Vaši tovarni storilo za varstvo delavcev? Poglejte samo v topilni oddelak ali v strojni; kje je le ena varnostna naprava?!"

Inženjer se je poklonil, podal roko in — razšli smo se. Zanj, za Američana, so bile moje konstatacije "otročarija". Kajti varnostne naprave v smislu socialne politike srednjeevropskih držav so za ameriškega podjetnika oviranje svobodnega udejstvovanja. "Delavec naj se varuje sam." Če se zgodi nesreča, — zunaj jih čaka vse polno: belih, črnih in rjavih.

Čikaške klavnice.

V čikaških klavnica, ki so res nekaj velikega, v oddelku, kamor prihajajo polovice zaklanih in očiščenih komadov, seka na levi strani glave stroj, na desni pa človek — zamorski hrust. Ima ogromno dolgo sekiro, ki jo suče hitreje kot njegov sosed stroj. Po vsakem tretjem zamahu jo namoči; po 15. zamahu vzame drugo. Vprašal sem informatorja: zakaj še niso nado-

mestili človeka na desnici z enakim strojem kot na levisi. Odrezal se mi je na kratko:

— Direkcija že ve, kaj dela.

Mnogo sem razmišljal o tem strašnem črnem hrustu, kakor tudi o onem, ki vsake četrte minute zakolje z dobrim udarcem izvežbane roke po stroju mu podano žival. Stroj dvigne živega prašiča, ga ob velikem kolesu osnaži ter odda človeku, ki zamahne in mora z enim zamahom ubiti, kajti drugi zamah velja že drugemu itd. Menda je človek le boljši kot stroj in najbrž tudi cenejši. Črni orjak dela preciznejše od stroja, ki ga je treba popravljati, če odreče; ako se ne da popraviti, se mora demontirati in prepeljati v tovarno. Koliko neprijetnosti! Če pa se človeku kaj pripeti, ako odreče njegova moč — čakajo zunaj na njegovo mesto številni možje rezervne armade brezposelnih. In oni, ki ubijajo, so najbrž bolj uporabni za to delo kot doslej iznajdeni stroji!

Priganjaštvo in plače.

V veliki Swiftovi konzervni tovarni so delavke tako zaposlene, da tako rekoč ne utegnejo dihati, ker stroj dodaja in sprejema iz njih rok z neznansko naglico. Vsaka nepazljivost pa je usodepolna. Stroj priganja človeka, da napne do zadnjega svoje moči.

Evropski kapitalizem se loči od ameriškega bistveno v sledečem:

V Evropi smatra kapitalist, da je znižanje delavskih plač potrebno za prosperiteto njegovega podjetja. Načelo je: delavca malo plačati.

V Ameriki pa plačujejo človeka še dokaj dobro, tako da si lahko privoščijo dokaj ugodno stanovanje in obilno hrano. Ali zato se izrabi in izsesa, kolikor je le mogoče, da se povzdigne produkcija na najvišjo stopnjo. Američan uporabi vsak tehničen napredek v svoj prid. Tudi vse človekoljubne naprave, ki mu prišajo!

S ponosom so mi v velikih podjetjih kazali tovarniške obednice in lastne bolnice. Res je tujec presečen, ko ga pripeljejo v prostrane snažne prostore in kuhinje, kjer dobivajo tisoči delavcev prav dobro hrano za neznamen denar (od 10 do 100 centov ali več, po potrebi). Dobi se vse mogoče po izbori in po okusu, mleko, kava, juha, vse vrste mesa, sočivja, graha itd. Dela se v tovarni od zjutraj do večera. Opoldne je le pol ure za tako zvan *lunch*. Američani jedo obilno zjutraj in zvečer. Zjutraj jedo razen sadja in mlečnih jedi tudi ribe, kuhano in pečeno meso, jajčne jedi, kavo in čaj; zvečer prav tako: juho, več vrst mesa, sadje, sir itd. Opoldan je le nekaka malica (nekaj malega), ki se ravna seve po potrebah. Najdaljša pavza za to malico je 1 ura. Američani stanujejo po večini precej daleč od tovarn. Opoldan skoraj nihče ne gre domov. Skoči se v bližnjo obedovalnico in se na hitro roko použije kaj malega; tam je seveda vse že pripravljeno.

Nerodno je v bližini velikih tovarn. Mali podjetniki pač lahko preskrbe z "lenčom" nekaj stotin, toda več tisoč?! Zato praktični tovarnarji sami prevzamejo preskrbo "lenča". Delavec pride ob pavzi, ki se potem določi ločeno za posamezne oddelke, v obedovalnico, se najé in si odpočije. Ni mu treba hiteti v obedovalnico in se ondi stiskati v gnječi; ne utruja se, ampak se celo odpočije. Kdo pa ima dobiček od tega? Tovarnar, ki potrebuje za svoje stroje dobro nahranjenih in po možnosti spočitih ljudi.

Ponesrečbe pri delu.

Bolnišnice zraven tovarn in v lastni tovarniški režiji so dobre zato, da ni točnega pregleda in prave

statistike nesreč. Take številke bi menda počasi vzdramile sicer čudno amerikanizirano delavsko "zavest" in porodili bi se oni nazori, ki jih službena Amerika odločno odklanja kot "importirane".

Sicer ameriška zvezna vlada zahteva od tovarn naznanilo vsake nezgode. V ta namen rabijo posebne naznanilne pole. Celo preveč natančne! Vendar se ameriški tovarnarji znajo i temu izogniti. Če se delavec lažje poškoduje, mu reče zdravnik: "V tovarno pa kljub temu pridite." Poškodovanec (ki je n. pr. poškodovan na roki, nogi ali očesu) ugovarja: "Saj ne morem delati." Zdravnik: "Saj tudi ne boste nič delali." In res ne dela nič. Na svojo delavsko polo dobí potrdilo, da je bil na delu; sedi pa v kakem prostoru, kamor so mu prinesli časnike ali kako igro.

Ameriški tovarnar je previden mož; meni, da je njemu v korist, če statistika izkazuje kar najmanj nesreč. Ni prijatelj točne statistike!

Pred vsako ameriško delavnico, v bližini tovarn in uradov vidiš avtomobil tik avtomobila. Na tisoče in desetisoče jih je. Morje avtomobilov. To so avtomobili, s katerimi se delavci pripeljejo ob osmih na delo in ob petih vračajo domov. Vsak "boljši" delavec ima lasten avto, ki je tukaj nujna potreba. Le tisti ga nima, ki stanuje blizu svojega delavskega kraja. Pa še tak si ga nabavi, da se po delu odpelje z rodbino iz mesta v okolico, kjer se vsedejo v travo in uživajo zelenje in čisti zrak. Avtomobili se dobe po ceni: od 500 do 1000 dolarjev, slabši pa tudi po 200 in 150 dol.

Avtomobili in ceste.

Ameriške ceste so nalašč za avtomobile. Od New Yorka do Sheboygana (kjer sem bil najdelj proti-zapadu) sem prevozil sigurno 3000 ameriških milj v vlakcu in avtomobilu; povsod sem našel prvovrstne ceste, ki so na izboren način asfaltirane. Pri nas so avtomobili za pešca in za kmečke vasi prava nesreča, zakaj na naših cestah dvigne avto toliko prahu, da včasih — ko drve avtomobili drug za drugim — ne vidiš drugega kot ogromne oblake neznosnega prahu. V Ameriki nič tega. Na cestah tudi drve avtomobili, a ni ne prahu ne ropota; od daleč se ti zdi, kakor da bi črni hrošči hiteli neznano kam. Ceste so temelj sedanjega razvoja avtomobilizma. Ogromen napredek avtomobilске industrije je bil mogoč le ob uvidevnosti centralne uprave in pokrajinskih uprav, ki so po enotnem sistemu zgradile najboljše ceste.

New York in druga ameriška mesta.

Ameriška mesta so silno prostorna. V New Yorku te zadivijo buildingi — nebotičniki s 40, 50, 60 ali še več nadstropji, ki molé v nebo. V teh velikanih so samo uradi oziroma hoteli. Mnogo ljudi stanuje v New Yorku v večjih, vojašnicam podobnih hišah, pa tudi v majhnih hišah in predmestnih vilah. New York je prav za prav predmestje Evrope ali pa podoba bodoče Amerike, kakršna naj bi bila. Razprostira se na skali, zato se njegovo središče lahko razvija zgolj v višino. Problem okolice je za to mesto težak. Rešujejo ga s spretnostjo najbolj rafiniranih izumiteljev. Avtomobil v New Yorku že zdavnaj ni sredstvo, s katerim lahko prideš hitro naprej. V ta namen — če se človeku mudi v delavnico, v urad ali kamorkoli — je veliko boljša podzemna železnica, ki jo tako izpopolnjujejo in večajo, da moramo zares strmé občudovati.

Z avtomobilom potujejo v New Yorku zlasti tujci in pa ljudje, ki ne poznajo podzemne železnice, katera te popelje za 5 centov, kamor hočeš. Podzemne železnice so kombinirane z navadnimi. V okolico New

Yorka prideš najceneje in najhitreje pod zemljo. Drugače je v Chicagu, Milwaukeeju, Clevelandu, Pittsburghu itd., kjer podzemnih železnic ni. Chicago se je razvil v prvovrstno mesto, ki je tako obsežno, da je od enega konca do drugega menda okrog 30 milj (1 milja=1609 m). Tu je avtomobil kaj dobro občilo. V Chicagu človeka preseneti na stotisoče hišic — med njimi silno veliko lesenih in v prijetnem zelenju. Kajpak tudi tu so "buildingi", vendar jih ne grade z veliko vneto; bolj zaradi tega, ker hočejo imeti na kupu sredi mesta centralizirane javne urade. To velja tudi za tisto trgovino, ki smatra, da je za njo najboljše, če je sredi najbučnejšega vrvenja. Slednjič pride v poštev tudi zavist med ameriški velemesti: nobeno noče preveč zaostajati za New Yorkom.

(Dalje prihodnjč.)

***

Konvencija A. F. of L. v Los Angelesu.

V Los Angelesu, Calif., se je zbrala delegacija Ameriške delavske federacije, da čuje letno poročilo odbora in da pregleda svoje vrste in sklepa o delu, ki ga ima pred seboj. Poročilo odbora je zelo optimistično. Unije niso več tako obsovražene, javno mnenje jim je veliko bolj naklonjeno, in mnogi podjetniki so se sprijaznili z mislijo, da se jih ne bo moglo uničiti, torej je bolje, da se z njimi sprijaznijo v svrhu medsebojne kooperacije.

Poročilo pravi, da ima federacija sedaj 2.812.407 članov. V članstvu torej ni napredka. Ako bi bilo ameriško delavstvo organizirano kakor je v Nemčiji, Angliji, Belgiji itd., bi štele njegove unije petnajst milijonov članov in lahko tudi več. Sedaj ni vseh skupaj tri milijone. L. 1920 je imela A. F. of L. nad štiri milijone članov, od tedaj pa gre navzdol in padanje je bilo ustavljeno šele v prejšnjem letu.

***

Žrtve bogovom.

V nekdanjih časih so žrtvovali ljudje bogovom od časa do časa kakšnega otroka in današnji ljudje jim za to silno zamerimo in jih smatramo za barbare. Toda med tem ko so nekdanji ljudje žrtvovali svojim bogovom le semtertje kakšnega otroka, polagamo danes na kapitalistični žrtvenik vsak dan brez števila otrok, ko jih odpravljamo v tovarne namesto v šolo in na zabavišča. Vse to pa se godi vsled tega, ker trpimo današnji kapitalistični sistem.

Papagaj pravi

Jaz se ne dam nikomur blufati. Jaz sem smart!

(Ta papagaj je bil dostikrat prevaran in je izgubil mnogo denarja. Za blufarje smatra samo tiste, ki ga uče.)

NA POVRATKU.

John Olip.

(Nadaljevanje.)

Po večerji sva šla v Hofbrauhaus, kjer je pivo ravno tako dobro kakor pred vojno. Bavarcem je pivo kar je Italijanom vino. Ljudje prihajajo v pivnico, si naroče pivo, potegnejo iz žepa zavitek ter odvijejo klobaso in kruh. To jim je večerja. Drugi, ki so že použili svoj "auschnitt" pa kade in glasno kramljajo ter si donašajo novo pivo. Ta dvorana je vedno nabito polna. Da bo večer popolen, greva še v Platzl, kjer igrajo komiki. Vse natlačeno ljudi, in vsi so veseli. Dasi sva se vozila vso prejšnjo noč, sva težko zapustila ta kraj. Ob 10. zvečer sva odšla v hotel, kjer sem plačal za sobo \$1.50. Zjutraj ob 8. sva že na brzovlaku z voznim listkom III. razreda do Kolina (Koeln. —Cologne.) Slovenci so temu mestu včasih rekli tudi Kelmorajni. Vlak vozi po bavorskih planotah, kjer se ti odgrinjajo lepo obdelana polja, prijazne vasi in trgi. Zanimiva je vožnja po dolini reke Main. Tu vidite mesta, ki se izza srednjega veka niso najbrž še nič spremenila. Še danes so obdana z obzidjem, kot pred stoletji. Na drugi strani so pa mesta Aschaffenburg, Offenbach, Frankfurt a/M. in Mainz dokaz, kako visoko se je dvignila industrija v teh krajih. Vsepovsod same tovarne. Od Mainza naprej se voziš ob reki Reni. To je eden najromantičnejših krajev Evrope. Gradovi in razvaline gradov na obeh straneh Rene spominjajo potnika na srednji vek. Ko se voziš po teh z vinogradi obdanih krajih, čas zelo naglo mineva. Zvečer ob 9. smo dospeli v Kolin. Za sobo v hotelu sem plačal 8 Rm. (\$2). Zjutraj ob 6. sva že pokoncu. Časa do prihodnjega vlaka sva imela le toliko, da sva ogledala znamenito kolinsko stolnico, ki slovi vsled svoje lepote po vsem svetu. Zanimiv je tudi most Hohenzollern čez reko Reno.

Ob 8. zjutraj sva se odpeljala z brzovlakom v III. razredu v Bruselj (Bruxelles, angleško Brussels) v Belgiji. V par urah smo na meji v Herbersthalu; Ta postaja je bila l. 1914, ko sem se zadnjič tu vozil, še nemška, danes pa je to že belgijska zemlja. Ko je prtljaga pregledana, potegne vlak naprej in tako se voziš v deželi, katero je Nemčija takoj v začetku vojne invadirala ter jo veliko okupirala. Poznejša leta se je morala seveda umakniti in po premirju je postala Belgija večja kakor poprej. Nisem se vozil dolgo v Belgiji, ko zapazim na griču blizu železniške proge razvaline hiš, ki so bile razdejane v vojni. Razvaline so pustili kakor jih je napravila vojna, menda za spomin. Pazil sem, če bom videl še kaj podobnega, a nikjer nisem videl ničesar, kar bi človeka spominjalo, da so tod divjale velike bitke ter ubijale in rušile.

Belgija ima veliko industrije. Nekaj časa smo videli le polja, a so kmalu izginila, in nato so se vrstile tovarne ter majhne, od dima okajene hišice delavcev. Sobota je, in vlaki so prenapolnjeni. Bilo je tudi vroče, zato sem bil vesel, ko smo prišli okoli 2. popoldne v Bruselj. Poiskal sem hotel, da se človek umije, potem pa po mestu. Ker je bila soproga z menoj, je predlagala, da gremo najprvo v trgovine. Ko je nakupila nekaj potrebščin in nepotrebščin, sva se lotila ogledovati Bruselj, ki je lepo mesto. Ulice so atraktivne in snažne. Mesto ima nekaj starih, toda zelo lepih poslopij, ki na tujca prijetno vplivajo. Posebno vzbujajo njegovo pozornost razni umetniški kipi, sohe, ki so

postavljene v raznih delih mesta. V parkih, katerih ni malo, pa je kipov toliko, da izgledajo parki kot nekeke galerije umetnin. Zelo velika in krasna je justična palača (Palais de Justice). Ogledala sva tudi Maneken Pis, kajti drugače bi ne bila v Bruslju.

Zvečer sva se vsedla k mizi v verandi neke kavarnice ter opazovala mimoidoče. Vsi so dobro oblečeni, seveda eni bolj, drugi manj. Pozna se, da ni revščine v deželi.

Naslednji dan sva si ogledala še ostale kraje mesta. Nedelja je, in trgovine so zaprte, torej se žena ne bo toliko ustavljala pred njimi kakor včeraj, in tako bova imela več časa, da vidiva druge zanimivosti. Veliko je novih spomenikov, največ takih, ki spominjajo na zadnjo vojno. Jako lep je park pred kraljevo palačo. Tu sva se nekoliko oddahnila, potem pa sva se napolnila h kongresni koloni. To je visok steber, vrh katerega drži mnogotero stopnic. Prišla sva na vrh vsa utrujena, a ni nama bilo žal, kajti izplačalo se je. Razgled po mestu s tega stolpa, oziroma stebra je res zelo lep. Spodaj pred stebrom je pokopan neznan belgijski vojak.

Ogledala sva si še cerkev sv. Gudula, katere ena zanimivost je lepa, iz lesa izrezana prižnica. Ker je bila ravno maša, ni bilo mogoče, da bi ogledala vso notranjost cerkve. Treba se je bilo pripraviti na odhod. Odšla sva v hotel, da se še malo okrepcava. Za sobo v hotelu sem plačal 25 frankov (75c). Naj omenim, da je življenje v Bruslju, kakor v Parizu, jako poceni. Odpravila sva se na pot. Kupil sem vozni listek II. razreda do Londona. Ob 12:30 popoldne odhaja vlak in ob 3 smo že na bregu morja v Ostende. Tukaj se ustaviva, da si ogledava to svetovno znano morsko kopališče. Sprehajajoč se po široki in ne vem koliko milj dolgi promenadi na obali, sem se čudil, od kod toliko ljudi. Kot daleč sega oko, je vsa obal posuta z njimi, da izgleda, kakor ogromno mravljišče. Ob promenadi se dvigajo prekrasne palače in hoteli. Vse povsod je viden luksuz. V mestu samem so zelo lepe trgovine. Dasi je bila nedelja, so bile vse odprte, in to celo do 10. zvečer. Zvečer sva šla v kino. Napisal na filmih so v francoskem in flemškem jeziku. Za časa predstave ljudje kade in ob straneh tudi pišejo. Ko sva prišla ven, sva se vsedla pred neko kavarno na glavnem trgu, kjer v paviljonu na sredi trga igra vojaška godba. Ljudstva je polno vsepovsod. Ob 11. zvečer je godba prenehala in tudi ljudstvo je začelo odhajati. Izpil sem še skodelico kave, potem pa sva odšla na pristan. Ob 1. ponoči sva se odpeljala s parnikom, ki vozi v Dover na Angleškem. Vožnja, ki je trajala le 4 ure, je bila jako lepa. Tako je končal moj obisk na kontinentu. Šetal sem po krovu in pušil, soproga je odšla k počitku. Zdanilo se je, ko smo dospeli v Dover. Ko so nam pregledali potne liste in prtljago, smo šli na vlak, ki nas je odpeljal proti Londonu. Kako pusti in nezanimivi so kraji v tej deželi, po katerih sem se vozil! Nič lepih polja, ne lepih, z vrtovi obdanih hiš, ne hribov in gozdov. Vse je nekako čemerno. Vidiš večinoma le male otemnele hišice in tu pa tam čredo ovac. Ovce so izginile, črne, umazane hišice pa se goste pred očmi. Vedno gostejše in črne postajajo, in končno vidiš samo še strehe. To je London, največje mesto na svetu. Ura je bila 7:30, ko smo izstopili na kolodvoru Victoria.

(Dalje prihodnjič.)

***

Če vam "Proletarec" ugaja, ali kaj storite za njegovo razširjenje?

GLASOVI IZ NASEGA GIBANJA.

DOPISI.

VAŽEN DEBSOV SPOMINSKI SHOD V DETROITU.

DETROIT, MICH. — V nedeljo 16. oktobra ob 2. popoldne se vrši v McAllister Hall na Forest in Cass ulicah velik E. V. Debsov spominski shod, kakršni se bodo ta in prihodnji mesec vršili v raznih krajih dežele, v kateri se je pokojni Debs nad pol stoletja boril za delavske interese in proti krivicam. Detroitški shod pa se razlikuje v tem, da bo imel govornike kakor noben drugi. Tukaj bo namreč tisti čas zborovala eksekutiva socialistične stranke, in vsi njeni člani nastopijo kot govorniki na shodu. Morris Hillquit bo poročal o delu socialistične delavske internacionale. Bil je na seji njenega eksekutivnega odbora in se je nedavno povrnil iz Evrope. Njegov govor bo torej nad vse zanimiv in informativen. Drugi naš govornik bo kongresnik V. L. Berger, ki je danes edin izrazit zastopnik delavskega razreda v washingtonski zbornici. Ostali člani eksekutive, ki bodo govorili na shodu, so, James O'Neal, urednik "New Leader", New York; Wm. J. Van Essen, Pittsburgh, Pa.; Joseph Sharts, Dayton, O.; Wm. R. Snow, Chicago, Ill., James D. Graham, Montana.

Na čitatelje Proletarca v Detroitu apeliramo, da se tega shoda udeležijo in da agitirajo za udeležbo med ameriškimi in drugimi delavci. Kot naši sodrugi drugod, tako lahko tudi v Detroitu veliko storimo za pojačanje socialistične stranke. Shod bo, kakor omenjeno, Debsov spominski shod. Vsi vemo, kdo je bil E. V. Debs in ker to vemo, bomo gotovo tudi vsi storili to kar bi storil Debs na našem mestu.

Dan pred shodom, to je v soboto 15. okt. zvečer bodo sodrugi v Detroitu priredili članom eksekutive sec. stranke banket, ki se vrši Wolverin hotelu na Witheral in Elizabeth Ave. Kdor se ga želi udeležiti, naj to sporoči pripravljalnemu odboru na naslov Arthur Rubensteina, 1604 Taylor Ave. Banketi te vrste imajo v prvi vrsti agitacijski značaj, in pa, da pride ožji krog sodrugov in sodruginj ter somišljenikov skupaj, da čuje svoje predstavnike in se drug z drugim bolj intimno spoznajo. — *J. Klarich.*

ANTON GARDEN JE KANDIDAT DELAVCEV ZA DELAVCE.

CLEVELAND, O. — Poleg drugih socialističnih kandidatov v raznih okrajih je v tretjemu distriktu socialistični kandidat naš rojak Anton Garden, katerega čitateljem tega lista ni treba šele predstavljati. Slovenski delavski javnosti se je Anton Garden predstavil s svojim nesebičnim delom. Ako storimo vsi svojo dolžnost, bo v torek 8. novembra dobil mandat koncilmana v tretjem okraju Anton Garden, kar bo v čast volilcem, socialistični stranki in slovenski nasebini.

Socialistični zastopniki vsepovsod so pokazali, da delajo za ljudstvo. Zastopniki meščanskih strank vsepovsod so pokazali, da delajo v prvi vrsti za privatne interese, ljudstvo pa dobi drobtine. In če kje potrebujemo prav gotovo v Clevelandu v mestnem svetu ljudi, ki bodo zastopali ljudstvo.

Socialisti so stranka programa. Demokratje in republikanci sta stranki obljub v volilnih kampanjah, po volitvah pa sta stranki korupcije in obe služiti v kampanjah in po volitvah privatnim interesom.

Kaj pomeni socialist v javnem uradu tudi kadar so ljudem ogrožane civilne svobodščine, pokazuje sledeči slučaj. Več dni pred justično usmrtitvijo Sacca in Vanzettija, ko se je delavstvo po vsem svetu borilo da jima izvojuje osvoboditev, oziroma novo obravnavo, so začeli v tej deželi pod vplivom reakcije razganjati manifestacijske shode, govornike pa so metali v ječo. V Bostonu, Massachusetts, kjer se je odigravalo to žalostno poglavje v zgodovini kapitalistične razredne justice, so sabotirali delavske protestne shode, ali jim odrekli dvorane, ali pa jih je policija razganjala. En naš sodrug je šel v mesto blizu Bostona in tam aranžiral s sodelovanjem sodrugov protestni shod proti obsodbi Sacca in Vanzettija. Prišel je policijski načelnik in aretiriral govornika (na pouličnem shodu). Ko je župan izvedel za ta čin, je policijskega načelnika odslovil, sklical je sam shod, in je sam predstavil govornika, katerj je bil nekaj ur prej aretiran. Dotični župan je socialist.

V mestnem svetu pride razprava o predlogu, o katerem je jasno, da ima namen koristiti privatnim interesom. Morda je kdo izmed aldermanov demokratov in podobnih razjarjen v srcu in bi rad govoril proti, a ve da ne sme, ker je bil nominiran zato da slušuje interesom. Socialistični koncilman je prost takih vezi, kajti nominirala ga je socialistična stranka zato da služi ljudstvu.

Delavci, volilci, sodelujte v kampanji za izvolitev socialističnih kandidatov! Širite naše kampanjske letake. Govorite osebno z delavci, da jih pridobite za naše kandidate, ki so tudi njihovi.

Kampanjski odbor.

ŠUMINA ŠUMI, PEPE VRTI PIPEC IN VSE JE VESELO.

PUEBLO, COLO. — Če bi prišel sam rdeči vrag iz pekla, in bi vprašal našega šumečega Šumino: "Samo reci, kakšno željo imaš, iz izpolnjena ti bo." Šumina ne bi dolgo pomišljal, ampak bi rekel: "Socialiste pobeši!" Pepe s pipcem pa bi najbrž vprašal za boljše kvarte.

Nekoč sem nekje bral, da delavci ne znajo šteti. Naš Pepe je preštel vse Kristanove milijone do dinarja in pare natančno. Bogami, ali se je potil! In ker se je vsled štetja utrudil, pravi, da ne odneha, ker posojilo "ni varno", zato ker "Kristan ni zadosti vreden". Tako šteje naš Pepe.

Le zakaj se tako prekljate, mi je dejala ongava sosedna neki dan. "Saj se ne, mati, saj se imamo radi!" In mi je povedala, da so bili pri nji ljudje, pa so rekli to in rekli ono in so vse obrali do kosti. In ženska je huda, ker se ji zdi preklanja preveč. A kaj moreš, ako drugi nočejo!

Enkrat spomladi je bil tukaj shod. Govornikova tema je bila "Jugoslovanska štampa", a sukal se je le okrog "Radnika" in parkrat je omenil tudi listič, ki izhaja namesto pokojne "D. S." Dejal je, da "Radniku" slabo kaže, da bo moral prenehati kot dnevnik, če ne pride dovolj velika pomoč. Na shodu je bilo kakih 35 oseb in nekaj otrok. "Radnik" še izhaja kot dnev-

nik, pomoč je torej prišla, tu nekaj, tam nekaj. Ni pa vpriporila revolucije v Pueblu in naši rrrr so se začeli dolgočasiti. Kar je v njih še revolucionarnega duha, ga ponujajo na "Orlovih" sejah. Kapitalistične vlade pustimo v miru, toliko bolj pa udrihamo, kar nas je r-r-r-r-r, po glavnem odboru SNPJ. Tega je treba strmoglaviti, pa bo domovina rešena, in glavni blagajnik naj pride s tistimi petdesetimi tisočaki v Pueblu ter se vsede k mizi, kvarte pa bo preskrbel Pepe.

Brali ste že, da je v Pueblu ustanovljen socialistični klub. Težko pot ima. Tajništvo je zadnjič prevzel John Stonich, farmar ki ima bolj malo sreče, pa več nesreče. Če bo tudi na drugem svetu imel tako, se mu bo slabo godilo. Tajništvo pa je prevzel zato, ker je bolj neodvisen kot smo drugi. Kaj si jaz mislim o klubu? Tole: Če je v Pueblu še kaj naprednosti, še kaj delavcev ki se zavedajo da so delavci, bo obstal in se polagoma razvil v to kar je bil nekoč. Dosedaj je že vsakdo, ki je pameten, lahko spoznal, da je ves "komunizem" tukajšnjih komunistov edino v sovražstvu do socialistov, in vsakemu je lahko jasno, da tako sovražstvo pomaga cerkvi, nazadnjaštvu, reakciji in kapitalizmu. Škoduje samo delavstvu.

Drugič bom vpletel v dopis več humorja, ampak človek ga nima vedno v malhi. Včasih se še po sili ne moreš smejati, in kako naj se smejemo, ko pa je toliko nevednih, da se jih niti prešteti ne more! — *Old Timer.*

DEBSOV SPOMINSKI SHOD V HERMINIJU.

HERMINIE, PA. — Ali je mogoče preprečiti vojne? Mnenje mislecev katerim je človeštvo več kakor kakí interesi tega ali onega posameznega sloja, pravijo, da je mogoče. Socialistična filozofija trdi isto in navaja dokaze, ki povzročajo vojno. Če odpravimo te vzroke, bomo odpravili vojne.

Eden borcev proti vojnam in za odpravo vzrokov je bil Eugen V. Debs. Sedaj je poteklo okrog leto od njegove smrti, in sodrugi vseposod prirejajo k tej obletnici spominske shode.

Na Herminiju se bo vršil v četrtek 20. oktobra v dvorani dr. št. 87 SNPJ. pod avspicijo organizacije soc. stranke okraja Westmoreland. Prične se ob 7. zvečer. Govorila bosta podpisani in pa H. X. Churns, tajnik okrajne organizacije. Po poklicu je železničar. V vojnem času je bil poslan onkraj morja, kjer se je boril v vojni za odpravo vojne, danes pa se bori med nami z nami za odpravo vzrokov, in zato je on socialist. Je dober sodrug in govornik. On je tudi socialistični kandidat za šerifa. Sodrugi delavci, somišljeniki, pridite na ta spominski shod v čimvečjem številu in pokažite, da Debsovi nauki za nas niso padli na pesek, ampak na rodovitna tla. — *Anton Zornik.*

ČIKAŠKE SLOVENSKE ZABAVE.

CHICAGO, ILL. — V soboto 1. oktobra sem bil na priredbi društva "Pionir" S. N. P. J., ki ga tvori večinoma mladina. Njen "ples v paradižu" je bil zanjo nekaj privlačnega in se je imenitno zabavala. Društvo "Pionir" ima izmed vseh društev SNPJ. danes na svojih priredbah največjo udeležbo. Prihaja nanje ne le mladina ampak tudi starejši člani. Delajo roka v roki.

V četrtek 6. oktobra sem bil na domači zabavi ženskega društva "Nada" št. 102 SNPJ. Ni bila to zabava v pravem pomenu besede, kajti vršila se je po seji. A vendar smo se zabavali neprisiljeno, in človeku je žal, ker so take zabave v ožjem krožku med

nami tako redke. "Nada" je eno društvo, ki temu lahko odpomore. Priporočam mu, da ima take zabave večkrat, in da računa vstopnino. Npr. po seji, ki je lahko končana po 9. uri, potem pa par ur resnične domače zabave. Jaz namreč smatram "Nado" (vzlic temu, da so tu rojena dekleta večinoma prestopila od nje k mladinskemu angleško poslušajočemu društvu) za društvo, ki je mlado po mislih in po razpoloženju in po članicah.

V soboto 8. oktobra smo bili na veselici društva "Sosedje" št. 449 v Ciceru. Dvorana Masarykove šole, kjer se je zabava vršila, je zelo primerna za plesne veselice, in imeli smo se prav po sosedsko. Bilo je precej udeležencev tudi iz Chicaga in seveda mnogo domačih, a jaz bi želel na nji še več slavnega cigerskega občinstva. Dvorana bi bila lahko polna samo od Cicerčanov, ko bi jih prišlo recimo polovico. A kot rečeno, zabava je bila prvovrstna.

V nedeljo 16. oktobra ob 2:30 popoldne bomo šli na predstavo dramskega odseka kluba št. 1, ki se bo vršila v dvorani ČSPS. na 18. cesti. Klubove priredbe se razlikujejo od drugih v tem, da je združen z njimi program, bodisi igra ali koncert ali pa oboje. Če znamo pravilno ceniti delovanje tega kluba, bomo v nedeljo napolnili dvorano do zadnjega sedeža.

V nedeljo 23. oktobra bo imela v dvorani SNPJ. svoj koncert "Lira", ki je znan pevski zbor. Naravno, da pridemo poslušati, in upam, da bomo vsi zadovoljni — pevci, pevke in udeleženci.

V soboto 29. oktobra bomo imeli zopet priliko plesati v dvorani SNPJ. Veselico tega dne priredi društvo "Slovenski dom" št. 86 SNPJ., ki ima svoj sedež na North Side.

Časi so slabi in mnogi ne delamo ali pa malo za služimo. Vzlic tem neprilikam pa se rajše smejemo kakor plakamo, in je boljše, da se med seboj prijateljsko razgovarjamo kot pa da bi se pustili hujskati in ščuvati. Saj smo ljudje! Zato pa imamo toliko zabav!

Veseličar.

VAŽNOST STAVBINSKIH IN POSOJILNIH DRUŠTEV.

CHICAGO, ILL. — S 30. septembrom je bilo zaključeno tretje četrtletje v tem letu. Mnoge firme in organizacije podajajo poleg letnih in polletnih tudi četrtletna poročila. V resnici, čas beži, dnevi tečejo. Vsak dan prinese kake novosti za marsikoga. A navadili smo se, da se vsemu privadimo, in tako tudi novostim, pa se v našo škodo dogaja, da puščamo v nemar večasi tudi zanimive in koristne ideje, ki jih izrazi ta ali oni, bodisi potom časopjsja, ustmeno ali drugače. Moje mnenje je, da si bi delavstvo lahko veliko več pomagalo, če bi posvečalo več pažnje aktivnostim na gospodarskem polju.

Tudi slovenskim delavcem je potrebno misliti o tem, kajti delavci smo in vsi stremimo izboljšati svoj položaj. Imamo gospodarska društva, ki so ustanovljena z namenom, da nam pomagajo. V Chicagu imamo med drugim "Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo", ki je že mnogim rojakom pripomoglo do lastnega doma, oziroma do boljšega gospodarskega obstoja. To društvo zboruje vsaki petek ob 8. zvečer v dvorani SNPJ., vhod z W. 27th St., stranska vrata.

Imovina tega stavbinskega društva je dne 30. junija znašala \$293,937.39, torej nad četrt milijona dolarjev, kar znači, da je na solidni podlagi. Ves denar je naložen obrestonosno in varno na prve uknjižbe na nepremičnine. V petek dne 7. oktobra je otvorilo svo-

jo 36. serijo delnic v društvenih prostorih. Odbor tega društva vljudno vabi vse Jugoslovane k obilnemu pristopu, oziroma k nakupu delnic. Vplačevanje je tako urejeno, da vsakdo, ki dela in ki mu je mogoče prihraniti kak cent, lahko postane član tega društva. Začetek, pravijo, je težak. Ali zagotavljamo vas, da če postanete član tega društva, bo to vam v korist. Vložke obrestuje od 4½% do 7%, torej precej boljše kakor banke. Razun tega vam tukaj tečejo obresti od začetka vloge do dviga.

Stavbinska in posojilna društva so delavske družne ustanove. Koristijo delavcem-članom, in ako še niste, postanite član. Plačujete tedensko, in to toliko kot zmorete. Vsa pojasnila dobite vsaki petek na seji odbora, ali pa pri tajniku Jos. Steblayu, katerega naslov je 2636 So. Ridgeway Ave. Njegov telefon je Lawndale 9562.

Ža publicijski odsek, *John Potokar.*

VESELICA DVEH DRUŠTEV S. N. P. J. V HERMINIJU.

HERMINIE, PA. — Društvi št. 87 in 336 SNPJ. bosta imela skupno vinsko trgatav v soboto 15. oktobra, ki bo gotovo prava vinska trgatav združena z vsem kar spada zraven. Društvo št. 87 je vedno na strani naših akcij in jih podpira, torej ga tvorijo zavodni delavci. Apeliram na naše občinstvo v tem okraju, da poseti to zabavo v čim večjem številu.

A. Zornik.

RAZPRAVA O SLOVENSKEM ČASOPISJU V KLUBU ŠT. 1 J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — V petek 28. oktobra bo v klubu št. 1 diskuzija o slovenskem ameriškem časopisju, ki jo otvori z referatom s. Frank Zaitz. To je zelo zanimiv predmet. Obravnavati bomo vprašanja: ali se slovensko časopisje v Ameriki dviga ali pada v vrednosti? Ali izhajajo radi privatnih, ali radi ljudskih interesov? Kdo so ljudje, ki ga lastujejo, uredniki ki ga urejujejo, in čitatelji ki ga čitajo? Referat in diskuzija bo po seji, namreč potem, ko bo izčrpan dnevni red seje. Vstop dovoljen tudi nečlanom. — *P. O.*

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem Del. Domu, 15333 Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se sej redno, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — *Tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo dopoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

V TOREK 8. NOVEMBRA V CLEVELANDU.

Slovenski volilci v Clevelandu, glasujte v torek 8. novembra za **SVOJE** kandidate. V tretjem okraju **Anton Garden**; v četrtem **Harry Kulman**; v prvem **John G. Willert**; v drugem **Joseph Martinek** in **Solomon**.

Dunaj po 15. juliju.

Nasprotniki socializma vseh vrst, zlasti pa črni, so z veliko škodoželjnostjo pisali po svojem časopisju, kako da so avstrijski socialisti po julijskih dogodkih poraženi, kako so se mase odvrnile od socialistične stranke, da je sedaj konec dunajskega socializma itd.

Malodušni ljudje so že jeli obupavati nad avstromarksizmom. Celo neki goriški obrliberalc Gaberšek je napisal posebej za "Slovenca" članek, "Nach Mass", o veliki Seiplovi "zmagi" in o strašnem "porazu" socialistov. Seveda, naročeno blago mora odgovarjati, drugače ga "Slovenec" ne bi mogel, zlasti pred volitvami, rabiti. Toda pod velikim parnim valjarjem dunajskega socializma, se vse laži razblinijo v prah. Že danes so lahko sovražniki kot prijatelji socializma prepričani, da ni socializem radi julijskih dogodkov prav nič trpel, ampak nasprotno. Politika Seipla ter Schoberja je še poživila socialističen pokret, ki se razveseljivo razvija ter kot deroča reka vedno bolj razjeda bregove kapitalizma.

Samo par številk zadostuje, da se vidi silen razmah naše bratske stranke, v katero stavimo mi velike upe, ki nam je zvezda vodnica, ki vodi iz Marksove teorije v praktično delo socializma. Dunajska lokalna organizacija socialnodemokratične stranke izkazuje v času od 15. julija do konca avgusta prirastek na članstvu nad 7500. To ni slučajno. Čež vse brutalno, naravnost divjaško postopanje Schoberjeve policije, ki je postopala po navodilih katoliškega duhovnika, kancelerja Seipla, ki je dne 26. julija imel v parlamentu govor v obliki pridige, ki je zvenel v končnem stavku: "Toda samo eno vam rečem: ne zahtevajte od nas (od vlade) nobene milosti niti za krivce, niti za žrtve." To so bile najbolj nekrščanske besede, ki so tem bolj presenetile, ker so prišle iz ust duhovnika. Dunajčanje pa vedo najbolje, kdo je kriv 85 mrtvih in mnogo žrtev ranjenih. Mnogi so bili do 15. julija indiferentni ali pa so bili navdušeni krščanski socialci (klerikalci), pa so se šli nemudoma zapisat k socialistom, da se na ta način maščujejo ter demonstrirajo proti reakciji. Dunajska mestna organizacija socialistične stranke šteje danes že nad 350.000 politično organiziranih mož in žen. Pri zadnjih volitvah je bilo na Dunaju odano za socialistično stranko nad 794.000 glasov. Iz tega pa je razvidno, da je skoraj polovica volilcev politično organizirana, kar nima primere na celem svetu.

To pa še ni vse. Sedaj se poroča še nekaj, kar je še bolj značilno, namreč, da je od meseca julija pristopilo 1462 novih članov k društvu "Socialnodemokratične zveze obrtnikov". To da še bolj meščanskim krogom misliti kot onih 7500 novo političnih organizirancev. To dokazuje, da gre socialistični barometer vedno više. Pa tudi to še ni vse. Še huje kot vse to je memento za g. prelata Seipla dejstvo, da je vsled nekrščanskega nastopa tega avstrijskega dr. Korošca, od 15. julija do konca avgusta, prijavilo svoj izstop iz Seiplove cerkve samo na Dunaju nad 13.000 duš! Torej ljudje izstopajo iz cerkve, ki davno ni več to, kar bi imela biti in pristopajo v živo cerkev socializma! — (*"Delavska politika."*)

"Proletarec" izhaja nad dvajset let. Ves čas ga vzdržujejo delavci za delavce. Ves čas je zvest svojemu namenu — delu za socializem. Širite "Proletarca"!

Zapisnik III. vzhodnoohijske konference J. S. Z.

ki se je vršila v Blaine, O., 5. sept. 1927.

Nace Zlemberger, tajnik Konference, otvori zborovanje s kratkim nagovorom ob 10. dopoldne. Pojasni namen zborovanja, ter naznani, da imamo obsežen dnevni red, ki bo zahteval mnogo razpravljanja, da bodo sklepi čimboljši. Naznani, da je sedaj na vrsti nominiranje kandidatov za predsednika zborovanja. Soglasno izvoljen s. Joe Snój. Za zapisnikarja je bilo nominiranih več udeležencev, a so vsi odklonili. Pozvana je s. Albina Kravanja, da vzame to mesto, in sprejme. Izvoljena za zapisnikarico soglasno.

Se preide na dnevni red.

Tajnik Zlemberger poroča, da so bili povabljeni na to zborovanje vsi klubi pod okriljem te Konference. Zastopanih jih je tukaj pet ter dva društva Izobraževalne akcije. Zastopnikov je 31, med njimi 4 ženske, ter nekaj gostov.

Navzoči so:

Klub št. 2, Glencoe, O., Valentin Kobler; klub št. 11, Bridgeport, O., Joe Snój, John Drečnik, John Vouko, Anton Bohnar, Frank Paulovich, John Kocjančič, Lewis Gorenc, Ivana Paulovich; klub št. 26, Neffs, O., John Mauri, Leopold Plahuta, Ivana Mauri; klub št. 123, Mainard, O., Andy Zlatoper, Leon Bregar, John Slanovic, Josephine Slanovic; klub št. 189, Blaine, O., Frank Germ, Anton Bradley, Martin Lapertnik.

Društva Izobraževalne akcije:

Št. 54, SNPJ., Glencoe, O., Albina Kravanja, Andy Kravanja; št. 333, SNPJ., Blaine, O., Louise Zupančič, Paul Ilvar, Nick Glagovšek, Louise Androina, Frank Renko.

Gostje: Klub št. 118, Canonsburg, Pa., Joe Maurich.

Klub št. 27, Cleveland, O., John Uster.

Zapisnik konference, ki se je vršila 1. maja 1927, sprejet.

Predlagano in podpirano, da se imena predlagateljev ne zabeležuje v zapisnik.

Prečita se pismo, ki ga je poslal temu zborovanju Anton Garden. Sklenjeno, da se ga priobči v Proletarcu (bilo je priobčeno v izdaji z dne 15. sept.) Prečita se pismo s. Frank Zajca. Sklenjeno, da se o njem razpravlja pod točko 11.

Tajnik poroča, da je deloval kot mu je naložila konferenca dne 1. maja. Udeležil se je med tem časom konference JSZ. v Collinwoodu kot gost.

Na prošlem zborovanju smo sklenili, da vsak klub prispeva v konferenčno blagajno po \$2. Po sklepu so se ravnali klubi št. 2, Glencoe, št. 11, Bridgeport, št. 26, Neffs, in št. 189, Blaine, skupaj prispevali \$8.

S. Frank Kovach, organizator konference, je odšel za delom. S. Antonu Bradleju je sporočil, da je nekaj knjig, ki jih je dobil iz Proletarčeve zaloge, razprodal, druge je izročil njemu.

Frank Germ in Andy Zlatoper, člana nadzornega odbora, poročata, da so poslovne knjige tajnika konference v redu.

Poročila zastopnikov:

V. Kobler pravi, da ima klub št. 2 sedaj 9 članov in članic. Nasilbina Glencoe je majhna, vsled stavke premogarjev je kraj zelo prizadet, vendar pa se klub vzlic skrajno slabim razmeram dobro drži. V blagajni ima \$70.

Joe Snój od št. 11 pravi, da njihov klub napreduje. Ima 15 dobrostoječih članov, vsi unijski delavci, med njimi osem državljanov. Njihova prireditev

1. maja je dobro izpadla, dasi ne gmotno. Članstvo se je odločilo stati svoji organizaciji ob strani, pa naj bodo razmere še tako slabe. Mislijo, da bodo dobili v doglednem času tudi nekaj novih članov. Lewis Gorenc in John Drečnik potrđita ta izvajanja, ravno tako ostali. John Kocjančič pravi, da čita Proletarca od kar izhaja, in da mu je zelo priljubljen.

John Mauri od kluba št. 26 pravi, da ga je tajnik Pishek pooblastil, naj gre mesto njega na konferenco ter poda poročilo. Klub se še dokaj dobro drži, in za izjemne članske znamke niso še vprašali. V blagajni imajo \$15. V danih okolščinah ni misliti na napredek. Leopold Plahuta poroča v enakem smislu.

Andy Zlatoper od kluba št. 123 poroča, da je njihov klub aktiven, ima 21 članov, in v blagajni \$40.97. Vzdržuje se s izjemnimi znamkami. Člani so vsled stavke in brezposelnosti večinoma obubožani. Dokler se razmere ne spremenijo, ne moremo pričakovati izboljšanja. Leon Bregar in ostali poročajo v podobnem smislu.

Anton Bradley od kluba št. 189 poroča, da je tajnik Frank Kovach, ki je odšel za delom v New York City, izročil vse klubove stvari pošteno in v redu. Klub ima 18 članov, v blagajni pa \$39.50.

Albina Kravanja od dr. št. 54 SNPJ. poroča, da je njihovo društvo že od nekdaj sočustvovalo s socialističnim pokretom; je v Izobraževalni akciji JSZ. A. Kravanja poroča v istem smislu.

Lewis Zupančič od dr. št. 333 SNPJ. poroča, da je društvo dve leti pri Izobraževalni akciji JSZ., da so v njemu zavedni delavci in da stori kolikor največ more za napredek. Pavel Ilvar poroča isto. Nick Glogovšek priporoča, da bi društvo dobilo kaj knjig. Louise Androina in Frank Renko priporočata isto.

Joe Maurič od kluba št. 118 v Canonsburgu, Pa., pravi, da je njihova organizacija zelo aktivna, klub dobro uspeva, ima 25 članov in članic, in poseduje tudi prilično blagajno.

John Uster od kluba št. 27 v Clevelandu pravi, da nima posebnega poročila.

Zaključek dopoldanske seje.

Nadaljevanje seje ob 1. popoldne. Prečita se pismo upravnika "Proletarca". Zlemberger izvaja, kako težko je bilo, dokler v tej deželi nismo imeli svojega lista. "Proletarec" je naš list, ki ga moramo podpreti v njegovi borbi za obstanek. Širi znanje med našim ljudstvom, razganja temo, in zasluži, da smo mu zvesti kakor je on nam nad dva desetletja, od prvega dneva, od kar izhaja.

S. Snój poudarja, da je dolžnost vsakega delavca podpirati svoj tisk. Četudi so pri nas slabe delavske razmere, naj si vsakdo po možnosti obdrži "Proletarca".

S. Uster, ki je po odhodu s. Kovača prevzel delo agitatorja ter organizatorja, pravi, da je to težko delo, posebno pa še sedaj. Novega naročnika je skoro nemogoče dobiti.

Sledi razprava o pomožni akciji za premogarje. V Proletarcu je bilo poročano, da je poverjeništvu JRZ. sklenilo porabiti vsoto, ki jo ima v stavkovnem fondu, okrog \$2.000, v sedanji stavki. Na to okrožje pride okrog \$300. V razpravi je bilo rečeno, da bi vsota, ki jo poverjeništvu poseduje, kot gmotna pomoč malo zalegla. Sklenjeno, da sprejmemo naš del, kolikor ga pride na ta okraj, in ga obrnemo v prid unije ter našega tiska v moralnem ter agitacijskem oziru.

Konferenca v Blaine je po obširni razpravi soglasno sprejela predlog v tem smislu in zanj vso odgovornost. Predlagano in sprejeto, da bosta v odboru, ki bo upravljal s to vsoto, od vsa-

ke tu reprezentirane organizacije po dva člana. Izvoljeni, Nace Žlemberger, Albina Kravanja, Joe Snój, John Kocjančič, Leopold Plahuta, John Mauri, Andy Zlatoper, Leon Bregar, Frank Germ, Antoñ Bradley. Ti so med seboj izvolili N. Žlembergerja za svojega predsednika.

Volitve v odbor konference.

Nace Žlemberger ponovno izvoljen za tajnika.

Za organizatorja so bili predlagani, Germ, Bobnar, Bradley. Sprejel nominacijo s. Germ, in bil so glasno izvoljen.

Za sedež prihodnje konference so bile nominirane naselbine, Bridgeport, Blaine, Glencoe, Maynard. Sklenjeno, da se vrši prihodnja konferenca na Novega leta dan (1. januarja) v Bridgeportu, O. V slučaju, da se bi med tem pojavile kake zapreke, ima tajnik Konference pravico sklicati konferenco pred ali po omenjenemu datumu.

Sledila so poročila o bojih premogarjev v sedanji stavki. Zanimivo je bilo zlasti poročilo ss. Germa, Bradleyja in drugih o piketiranju ter provokacijah od strani kompanijskih agentov.

K zaključku zborovanja apelira tajnik Žlemberger, da se prihodnje konference udeležimo še v večjem številu, in da naj dotedaj vsakdo pomaga k pojačanju naših klubov, društva podpornih organizacij pridobimo vsa v Izobraževalno akcijo, in Proletarca razširimo tako, da ga bo dobival vsak naš delavec, kajti Proletarec je delavski list in bo kot tak ostal.

Predlagano in sprejeto, da vsi udeleženci konference vstanejo ter stoje eno minuto v spomin Sacca in Vanzettija, katera je umorila kapitalistična justica države Massachusetts po sedemletnem mučenju, ne da jima bi dokazala krivdo.

Ta slovesni trenotek je tvoril konec seje.

Joe Snój, predsednik; N. Žlemberger, tajnik Konference; Albina Kravanja, zapisničarica.

Porterji v pullmanskih spalnih vozovih in napitnina.

Okrog 10,400 porterjev, sami črnici, dela v pullmanovih spalnih vozovih na ameriških železnicah. V službi so povprečno 12 ur dnevno. Njihova minimalna plača je \$72.50 mesečno. Na napitninah dobe okrog sedem milijonov dolarjev letno, in s to znaša njihova povprečna plača \$140 mesečno. Od te vsote morajo sami plačevati gotove potrebščine, ki jih rabijo pri čiščenju obuval in podobno.

Pred dobrim letom se je začelo med porterji gibanje, da se organizirajo v unijo, ki se imenuje Brotherhood of Pullman Porters. Zanimivo je, da so začeli s tem delom zamorski socialisti, ki vodijo unijo. Unija porterjev je vprašala meddržavno transportno komisijo za povišanje minimalne plače od \$72.50 na \$150 mesečno. Dasi se Pulmanova kompanija v zvezi z železniškimi družbami zelo prizadeva preprečiti organiziranje porterjev, je imenovana komisija njihovo unijo vendarle priznala ter pristala, v zaslišavanju.

V primeri z ostalim osebjem na vlakih so porterji slabo plačani, in imajo najdaljši delavnik. Predno Pullmanova kompanija najame črnca za službo porterja, ga preišče, da vidi, če zanjo odgovarja fizično in duševno. Biti mora prikupen, prijazen, govoriti lepo, zahteva od njega, da je nagel pri delu, priročen in sploh da potnikom ugaja. Za vse to mu

DRAMSKI ODSEK kluba št. 1, J. S. Z. CHICAGO, ILL.

VPRIZORI V NEDELJO 16. OKTOBRA
OB 3. POPOLDNE V DVORANI Č.S.P.S.
1126 W. 18th STREET IGRO

“POROČNA NOČ”

Socialna drama v treh dejanjih in
s predigro. Spisal Ivan Molek.

Sodeluje klubov pevski zbor “SAVA”.
V predigri in med dejanji igra orkester
“ZVONIMIR”.

Dvorana odprta ob 2:30 popoldne.
Začetek programa ob 3.

PO IGRI PROSTA ZABAVA IN PLES.
VSTOPNINA 75c.

OSEBE V IGRI:

Wilson, rudniški kapitan.....John Olip
Viola, njegova žena.....Frances Vider
Mrs. Kuba, njegova prilež-
nica.....Frances A. Tauchar
Grabsack, rudniški ravnatelj.Peter Bernik
Jurman, rudar.....Andrew Kobal
Angela, njegova nevesta...Angeline Tich
Angelina mati.....Mary Aucin
Rudar.....John Hujan
Rudarjeva žena.....Kristina Renar
Pisarniški nameščenc.....Anton Drozina
Polica j.....Charles Renar

V predigri, ki pokazuje sceno izvajanja
prava prve ali poročne noči v srednjem
veku, sodelujejo poleg gori omenjenih
Anton Žagar, Anton Medved, Fred A. Vi-
der in drugi.

Igra se vrši v polpreteklem času
v Ameriki.

Režiser Ivan Molek.

Naše prihodnje priredbe: V nedeljo 27.
novembra koncert “Save” v dvorani SNPJ.
V soboto 31. decembra Silvestrova zabava
v dvorani SNPJ. V nedeljo 29. jan. 1928
dramska predstava v dvorani Č.S.P.S.

da od \$72 do \$100 na mesec, za vsaki dan dela po 12 ur dnevno. Da more živeti, je porter odvisen od napitnine. Ta ga degradira, in unija bi rada, da se to odpravi, da se tudi pullmanske porterje dvigne na stopnjo enakovrednih delavcev.

NAŠA PRVA DRAMSKA PREDSTAVA NA ČIKAŠKEM ODRU V TEJ SEZONI.

V nedeljo 16. oktobra ob 3. popoldne bo prva predstava dramskega odseka kluba št. 1 v tej sezoni. Vprizorjena bo drama "Poročna noč" v treh dejanjih in s predigro. Spisal jo je Ivan Molek, ki vodi tudi režijo. Sedaj bo prvič vprizorjena. Sodeloval bo pevski zbor "Sava" s svojimi nastopi pred predstavo. V predigri, v kateri nastopijo igralci in igralki v sceni, ki prikazuje izvajanje prava prve ali poročne noči v srednjem veku, bo igral orkester "Zvonimir". Vsi igralci v predigri nastopijo v kostumih tedanje dobe.

Ker se sedaj vrše povsod po Ameriki shodi v spomin prve obletnice smrti E. V. Debsa, se bomo na tej priredbi spominjali tudi našega velikega pokojnika.

Vstopnina je samo 75c, kar je manj kot pa računajo na hrvatske, češke ali nemške priredbe podobnega značaja. Klub ima z vsako svojo predstavo velike stroške in da jih zmaguje ter razun tega beleži navadno še mal prebitek, je zasluga članov in članic, ki prodajajo vstopnice ter na dan priredbe neumorno pomagajo, eni na odru, drugi v dvorani in kjer je pač treba.

Vsem, ki pridejo na to predstavo, priporočamo, naj bodo v dvorani vsaj ob 3. popoldne. Dvorana je odprta ob 2:30. Ako se naše občinstvo navadi prihajati točno, bo tudi oder točen, in vsi, igralci, kakor tisti ki pridejo točno in oni ki so dosedaj najrajše prišli pozno, bodo imeli boljši užitek. — P. O.

PRIREDBA V BARBERTONU OB PRILIKI KONFERENCE J. S. Z.

BARBERTON, O. — Klub št. 232 JSZ. priredi v soboto 29. oktobra veliko veselico v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry Streetu. Naslednji dan, to je v nedeljo 30. oktobra dopoldne, se vrši v isti dvorani konferenca J. S. Z., na kateri bodo zastopani socialistični klubi in društva Izobraževalne akcije JSZ. Vabimo tudi tista društva, ki še niso v Izobraževalni akciji, da pošljejo svoje zastopnike in se pouče o našem delu.

Na veselico v soboto 29. oktobra vabimo vse tukajšnje in okoliško občinstvo, in pa zastopnike, ki pridejo na konferenco iz drugih krajev. Zagotavljamo jih, da bodo imeli med nami fino zabavo. Za postrežbo bo vse najboljšo preskrbljeno. Vstopnina za moške je 50c in za ženske 25c. Igrala bo izvrstna godba.

Na veselo svidenje vabi pripravljalni odbor.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali (izven kontesta):

Joseph Zorko, West Newton, Pa.	6
Jacob Mesec, N. Chicago, Ill.	6
Tony Zupančič, Point Marion, Pa.	2
John Teran, Ely, Minn.	2
Joseph Robich, Yukon, Pa.	2
K. Erznožnik, Red Lodge, Mont.	2
John Kobal, Johnstown, Pa.	1
Frank Strumbelj, Aliquippa, Pa.	1
Frančiška Artach, No. Chicago, Ill.	1
Anton Vičič, Chicago, Ill.	1
Andrew Vidrich, Johnstown, Pa.	1

Zadružna Banka v Ljubljani

se priporoča rojakom v Ameriki za vse finančne transakcije.

Hranilne vloge obrestuje

nevezane po 5%

vezane po 7%

Njene ameriške zveze so:

- 1.) S.N.P.J. v Chicagu.
- 2.) Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., West Jackson Blvd.
- 3.) Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York.
- 4.) Frank Sakser State Bank, New York.

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Za račun Zadružne banke v Ljubljani (Jugoslavija)

Zadružni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi.

IZLET ZA BOŽIČ

V STARO DOMOVINO IN NAZAJ

pod vodstvom izvrstne uprave

g. M. Gawanskiga

ki jamči vsakemu potniku popolno zadovoljstvo na celem potovanju.

POTUJE SE

z velikim in udobnim preokoceanskim parnikom
PRESIDENT WILSON, ki odpluje iz New Yorka
8. decembra 1927.

Potniki iz Chicaga odpotujejo 5. decembra ob 11. predpoldne, po Erie železnici iz postaje Dearborn & Polk, in se izkrcajo v Trstu.

POZOR! Kdor želi potovati naj se prijavi zgodaj, da si zagotovi dobro kabino v 2. ali 3. razredu.—Za potnike ki niso še ameriški državljani se hočemo pravočasno potruditi in jim izposlovati permit (dovoljenje) za povratek katerikoli čas želite v 12. mesecih. Posebno priporočamo vsem, ki se žele povrniti, da kupijo "Round Trip" karto, s čemur si bodo prihranili denar. Za vse podrobnosti in cene se obrnite na tvrdko:

M. GAWANSKY & CO.

309 So. La Salle St., Chicago, Ill.

Ne izgovarjaj se za vsako stvar na druge. Pojdi in poskušaj biti boljši od drugih, in trudi se delati boljše, kakor drugi.

IZ UPRAVNIŠTVA.

S to številko preneha kontest za razširjenje Proletarca, v katerem je bilo dobljenih dosedaj (izkaz v tej številki) 528 celoletnih naročnin, ali 642 polletnih in celoletnih. Kriza, oziroma brezposelnost ter stavka v premogovniških revirjih sta dva glavna vzroka, da nismo dosegli določenega števila.

Vsi, ki so se udeležili tekme, so upravičeni do nagrad, kot so bile določene v začetku. Objavimo jih ponovno prihodnjič, in vsakdo naj sporoči, katero si izbere.

V bodoče bodo zopet vse od agitatorjev poslane naročnine priobčene pod rubriko "Agitatorji na delu". Sodrugi, somišljeniki in ostali čitatelji, vsakdo naj sodeluje, da dvignemo število naročnikov tega lista, kajti to ni toliko potrebno v listovem interesu, kakor je potrebno v vašem. List sam na sebi ni potreben. Tak kot je pa je potreben delavstvu, in radi tega izhaja.

V prihodnji številki bo prvi skupni izkaz poslanih naročnin. V tej je objavljen še v dveh izkazih. In zanašamo se, da bo skupni večji kot pa sta sedaj oba. Tudi bomo objavili mnenja naših agitatorjev. "Proletarec" mora biti RAZŠIRJEN. In v teku leta morajo biti podzvzeti koraki, da se ga poveča trajno in s tem trajno izboljša. Treba je NAPREJ, kajti stati se ne izplača.

Namesto sodruga A. F. Žagarja je prevzel upravniške posle Chas. Pogorelec. Ker je sedaj urad zaposljen posebno z delom za koledar, bo sem pa tam posebno v korespondenci kakšna zamuda, in vse prizadete prosimo, da to vpoštevajo ter nam nudijo vse mogoče sodelovanje.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI

VABI

NA SUBSCRIPCIJO DELNIC
V. EMISIJE.

V smislu sklepa izrednega občnega zboru z dne 12. septembra 1927 in z dovoljenjem ministrstva za trgovino in industrijo z dne 4. avgusta 1924 št. 4684 povša Zadrúžna banka v Ljubljani svoj delniški kapital od Din. 4.000.000.— na Din. 5.000.000.—z izdajo 10.000 novih delnic V. emisije po nom. Din. 100.— in to pod sledečimi pogoji:

Stari delničarji imajo opcijsko pravico do dodelitve ene nove delnice na vsake tri delnice prejšnjih emisij in to po tečaju Din. 105.— tel quel, za vse nadaljne delnice pa po tečaju Din. 110.— tel quel.

Novim subskribentom se dodelijo delnice po tečaju Din. 112.— tel quel.

Delnice predstoječe emisije bodo opremljene s kuponi od 1. I. 1928 dalje.

Subskripcija se vrši za Jugoslavijo pri: Zadrúžni banki v Ljubljani, Aleksandrova cesta

Splošni hranilnici in posojilnici za Jesenice in okolico

Delavsko-kmečki hranilnici in posojilnici v Tržiču

Hranilnem in posojilnem društvu delavcev v Mariboru

Delavsko kmečki hranilnici in posojilnici za mežiško dolino v Prevaljah

ter pri vseh podružnicah Konzumnega društva za Slovenijo.

V Ameriki pa pri:

Slovenski Narodni Podporni Jednoti, Chicago, Ill., 2657 Lawndale Ave., ali

Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West Jackson Blvd., ali

International Building and Loan Association, 6235 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio, ali

Frank Sakser State Bank New York, ali

Amalgamated Bank of New York, 11/15 Union Square.

Pri izrabi opcijske pravice je predložiti tudi delnice prejšnjih emisij.

Subskripcijski rok poteče z dnem 10. decembra t. l. do katerega dne je položiti protivrednost podpisanih delnic v gotovini.

V Ljubljani, dne 12. septembra 1927.

UPRAVNI SVET.

✠ VŠČIPCI. ✠

ALI PRIDE?

V nedeljo 16. okt. popoldne je v S. N. Domu na St. Clair Ave. v Clevelandu shod. Bo zanimiv, in udeleži se ga tudi Lojze, če bodo njegove noge toliko trdne, da ga bodo prinesle na oder. Mnogi imajo strah, da bo v nedeljo tako šibek v nogah, da se ne bo prikazal nikamor, pač pa ostane pod odejo do konca shoda. To je znak junaštva, ki zasluži usnjato medaljo. — *Jerry Pengov.*

TOREJ 50,000!

Kranjci ste glupani, mi je rekel brat ki ni glupan. Dozvolili ste jednomo Kristanu, da je pobegao sa milijonom dolara, a drugemu ste sami dali hiljade dolara. Evo, naš Jovo nije glupane!—*Pittsburska cekarica.*

NAPAKE IN "NAPAKE".

Chas. Novakov "Delavec" z dne 6. okt. opravičuje svoje "napake" in pravi, da je največja leninistična čednost priznavati napake. Nato pojasnuje, da je nedavno ponatisnil en članek, ki ga je spisal baje še prejšnji urednik. Imenuje se "Socializem in krščanstvo". Chas. Novak se s člankom sedaj ne strinja zato, ker je prejel radi njega kritike. Skoro dve koloni je napisal v opravičevanje svoje "nerodnosti". To bi lahko storil čisto na kratko, ne da bi klical na pomoč spomin pokojnega Lenina. Ampak Lenin mora biti

zraven, kakor je pri kaplanu vedno poleg Bog. Uboge škarje, koliko truda imajo nekateri uredniki, med njimi "nezmotljivi" Chas. Novak, radi njih!

NEKAJ SO SE LE NAUČILI.

Ko je prišel Chas. Novak v to deželo odreševati proletariat, je bil nezmotljiv. Ko je postal Zinovjev poglavar kominterne, je ves "ortodoksni" ekstrem povečeval njegovo nezmotljivost. Trockija je slavil za višek nezmotljive popolnosti. Foster je bil nezmotljiv, Ruthenberg isto, in vse taktike so bile nezmotljive, in tisti program, ki ga je napisal ameriškim komunistom znani špijon L. Fraiba. Danes so že tako daleč prišli, da priznavajo zmote. Ampak brez laži ne gre, zato je Chas. Novak slovesno konstatiral, da so komunistične stranke izmed vseh edine, ki priznavajo napake. Kar znači, ali da jih druge nimajo, ali pa da jih nočejo priznati, ali pa se zmotljivi Chas. Novak zopet moti.

GROŽNJE S PESTMI.

Dogaja se, da urednikom socialističnih listov, ali aktivnim agitatorjem kdo od časa do časa zagrozi, češ, počakaj, te bomo že dobili! Dogaja se tudi, da koga resnično napadejo. Ali grožnje ne ustrašijo tistih, ki vedo, da so njihovi koraki pošteni in da je njihovo delovanje pošteno. To naj si zapomni tudi tisti agent, ki je pristopil v neko podporno organizacijo radi svojega biznisa, in ki raztepa radi tega biznisa okrog z grožnjami — češ, bom že pokazal! Alley ni prostor,

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvzemai terek in petek, in od 6. do 8.
zvečer vsak dan.

JOS. STEBLAY

Zemljišča, hiše, stavbišča, zavaro-
valna proti ognju; javni notar.

2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Lawndale 9562.

Telefon v uradu Central 5999.

Na domu Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK

ODVETNIK

127 N. Dearborn St., Soba 805,

CHICAGO,

ILLINOIS.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGU

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od
7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba
za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

kjer se prinašajo dokazi in protidokazi, ampak seje, listi, sodišča itd. Dotični gospod agent naj se ravna po tem priporočilu v svojo korist. —

ZGODOVINSKI HOTEL.

V znanem hotelu so prisegli, da denar slovenskih delavcev v Ameriki, združenih v SNPJ., ne bo podprl slovenskega združništva v starem kraju, pa naj se zgodi karkoli. Čuli boste nekega lepega dne še zanimive stvari in čedne zgodbe. Vse se nabira počasi, toda se nabira. Svaka sila do vremena. — RK.

NAJNOVEJŠA DOGNANJA.

Zadružna banka v Ljubljani je edina kapitalistična banka in edina ki odira delavce, torej proč ž njo! Anton Kristan je "večkratni" milijonar, je izkoriščevalec in sovražnik delavcev, ki jim je zgradil velike zadruge in druge take ustanove, da jih izkoriščajo — — — — —

Anton Kristan je zmerjal delavce s smrkovci in jih silil naj gredo delati, in Mr. Berger ima zato zaprisežene dokaze, ki pa jih ni prinesel na A. Kristanov shod in nikogar velikih junakov ni bilo tam, da bi krutemu milijonarju povedal kar mu gre. Šele sedaj so junaški ko ga nema više ovdje. Ni lepo, da se skrivajo za to ali ono društvo, zato upam, da se odzovejo ter priporoče svojemu glavnemu vodju, da pristane na shod članstva SNPJ. v Chicagu ter tam pove kar pripoveduje malemu krožku ljudi, da potem rujejo pod njegovim vplivom okrog nepoučenih ljudi. —

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Hermint, Pa. — Ostalo priobčimo prihodnjič, ker je za to številko došlo prepozno.

Pueblo, Colo. — Dopis, v katerem agitirate za slovenski dom, priobčimo, ako le mogoče, v prihodnji številki, in razmnožene kopije vam pošljemo, kakor želite.

Popravek. — V prvem stavku J. Olipovega potopisa, priobčen dne 6. okt., se bi moralo glasiti: "Na vseh postajah, posebno pa v Celju, je stala taka množica romarjev" itd. Namesto Celja je pomotoma označen Maribor.

ČE SE BI HOTELI DELAVCI UČITI!

MT. CLEMENS, MICH. — Večkrat sem že čitala v eni ali drugi razpravi ali v članku o brezbriznosti delavcev in naglašanje, da so delavci SAMI največja zapreka svojemu napredku. Generalova moč ni v njegovem poveljevanju, ampak v organiziranju njegove armade. Delavci delajo organizirano za privatne interese. Ravna se po disciplini tovarne, ali ko hitro imajo tiste proste ure izven dela, pa ne marajo ne organizacije in ne šole, katera bi jih naučila misliti kakor je njim v prid.

Tukaj ni Slovencev. Dobivam Proletarca in Prosveto, in tema listoma gre zasluga da gledam svet z drugačnimi očmi, da ga gledam takega kakršen je. Zelo rada bi agitirala za razširjenje Proletarca, pa ne morem vsled prej omenjenega vzroka. Domačinom priporočam "New Leader", a brez uspeha.

Plače so tu majhne, nekateri pa delajo zastoj in so odvisni samo od napitnine. Ljudje tukaj so verni, branijo se radikalnih idej in so vsled tega dober material za pobožne izkoriščevalce. — Anna Sedminek.

Proč z želodčnimi neredi.

Vsak poskus Poljske v osmem zasedanju Lige narodov, da se doseže sporazum za odpravo vojne, je bil zaman. Pa tudi ako je v tem še ved-

no veliko nesoglasja, bo vsak soglašal v tem, da je mogoče uspešno odpraviti želodčne nerednosti. Trinerjevo grenko vino odstrani slabo prebavo, slab apetit, zabasanost, glavobol in druge želodčne neprilike. "Mount Tabor, Wisconsin. Dvanajst let smo vaši stalni odjemalci. Trinerjevo grenko vino je edino in najboljše zdravilo, ki ga rabimo v naši družini, in je zelo koristno. Jos. Nevsimal." Vrednostni kupon v vsakem zavitku. Poskusite tudi Trinerjev Lini-ment proti revmatizmu in nevralgiji, ki nudi hitro odpomoč.

REŠITE SE SKRBI

in strahu za vaše vrednostne papirje, bonde, dragulje itd. Najemite si predalček v naši varnostni shrambi, za tri dolarje letno.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE., vogal 19. ul., CHICAGO, ILL.

OTTO KASPAR, predsednik.

Denarne pošiljatve v Jugoslavijo po najpovoljnejših cenah.